

geweten van de intellectuelen te sussen. Alsof het, door de weigering of verwerping van elke vorm van reflectie die in de eerste plaats op zichzelf is gericht, een vlucht naar voren is.

Het gaat er me niet om de wrede realiteit van de koloniale geschiedenis te ontkennen, noch haar gevolgen voor het geheugen van de volkeren en de huidige staat van het continent te minimaliseren. Het gaat er me wel om verder te denken dan de exogene oorzakelijkheid, en tot een zelfreflectie over te gaan, die op de fundamenteën van de Afrikaanse samenlevingen zelf gericht is. Bevat ten de structuur en de reproductiemechanismen van deze samenlevingen en de wijze waarop zij in relatie staan tot het geheugen, elementen die uit zichzelf genocidaire

neigingen en ontsporingen kunnen inhouden?

Een weerkerend fenomeen vandaag de dag is de instrumentalisering van de sociale structuren die het fundament zijn van de werking, de organisatie en de filosofie van de Afrikaanse samenlevingen. Samen met de opkomst van de democratie wordt die instrumentalisering een gangbare praktijk in het politieke leven van de Afrikaanse staten.

In verschillende Afrikaanse landen blijkt zij uit de vaak conflictueuze en gewelddadige manier waarop belangengroepen wedijveren om de controle op de inkomstenbronnen. Zij uit zich in het etnisch-politieke discours dat de plaatselijke gemeenschappen voeren. Zij situeert zich op het niveau van de politiek-sociale verhoudingen tussen de zogenaamd

moderne elites, maar ook op het niveau van de zogenaamd traditionele gemeenschappen die georganiseerd zijn op een sociaal-etnische basis en het fundament vormen van de Afrikaanse naties. De instrumentalisering is de vertaling van het échec, van het gebrek aan ideeën en ideologieën, van de armoede van het politieke discours. Zij onthult voor de kwetsbaarheid van de Afrikaanse samenlevingen.

Eén van de fundamenteën van de Afrikaanse samenlevingen is inderdaad de etnische-tribale gemeenschap, die aan de basis ligt van het individu. De gemeenschap is het voetstuk van het collectieve geheugen. Het geheugen van een gemeenschappelijk verleden ligt op zijn beurt aan de basis van de gemeenschap zelf. Daarom, en volgens de logica van haar eigen voortbestaan, is elk

AND BELGIAN SOLDIERS. THEY HOPED TO PROVOKE THE RPF BN TO ENGAGE (BEING FIRED UPON) TH

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA

ren ook die intense ervaringen waarom de genocide onze aandacht heeft getrokken.

Op een dag begon de televisie over Rwanda te praten. Naarmate de weken vorderden, ben ik me erg opstandig gaan voelen: niet alleen tegen het gebeuren zelf, dat op het eind kwam van een eeuw die al zoveel dergelijke genociden gekend had, maar ook tegen, zeg maar, 'de dramaturgie' van het gebeuren op de televisie, de manier waarop de mensen gevraagd werd om dit gebeuren te 'lezen'. Op dat moment wisten we er niet veel van. Bovendien werd op televisie ook

gelogen. De enige bedoeling van de Franse interventie bijvoorbeeld zou humanitair geweest zijn. Vanuit dat dubbele gevoel van opstandigheid begonnen zich dingen af te tekenen. Ten slotte zei ik: 'Wat telt, zijn de doden.' De doden hebben ons een opdracht gegeven. Of het om 800.000, een miljoen, meer dan een miljoen mensen gaat: ze hadden geen gezicht, geen naam, geen graf, geen begrafenis. Dat symbolische eerherstel vind ik belangrijk. Het gaf de aanzet tot al wat volgde, tot de vorm die we gehanteerd hebben en het verhaal dat we verteld hebben. We hebben 'de doden' ook >>

DA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

DEMONSTRATIONS IN PLAIN CLOTHES. ALSO AT LEAST ONE MINISTER OF THE MRND AND THE SOUS-PREFECT O

geven VN-rapport over de menselijke ontwikkeling wereldwijd laat zien hoe de kloof tussen rijk en arm steeds dieper wordt. Voor het aandeel in een wereldoverheersend economisch beleid dat armoede schept en in stand houdt, verontschuldigt zich vooralsnog niemand.

Annan, Clinton en Verhofstadt steken de hand in eigen boezem voor hun tekortkomingen in het voorkomen en beëindigen van de genocide, maar niet aangaande de politiek-economische mechanismen die de slachtpartij mee mogelijk hebben gemaakt. Schuld bekennen betekent namelijk dat men zich engageert tot een gecorrigeerde houding in de toekomst. En al deze verzwegen feiten tonen aan dat de Rwandese genocide past in een verhoudingslogica die gericht is op controle en winst, en die men op geen enkele manier wenst te doorbreken. Des te duidelijker wordt dit wanneer we zien welke poli-

tiek de VS en België op dit moment ten aanzien van Centraal-Afrika voeren.

DE POËTISCHE UITROEIINGSDROOM

Sinds augustus 1998 woedt in de Democratische Republiek Congo een hevige oorlog. De VN heeft het conflict veroordeeld als een buitenlandse agressie: buurlanden Rwanda en Oeganda zijn het land binnengevallen, met de onmiskenbare bedoeling het regime van president Kabila omver te werpen en grote delen van het grondgebied te bezetten. De op 9 april goedgekeurde resolutie 1234 van de VN-Veiligheidsraad gebiedt dan ook de niet uitgenodigde troepen om Congo te verlaten. Maar tot op heden blijven Rwanda en Oeganda militair aanwezig, en duurt het oorlogsgeweld onverminderd verder. De aanvallende partijen kunnen rekenen op de steun van de VS en België, hoewel laatstgenoemde het spel als naar gewoonte wat diplomatieker

aanpakt.

De strijd om Congo heeft ondertussen al naar schatting 1.900.000 burgers het leven gekost. Een menselijke kostprijs die het dubbele bedraagt van het aantal genocide-slachtoffers in Rwanda. De Congolese autoriteiten beschuldigen de VS en België van medeplichtigheid aan volkerenmoord. Terecht of niet? Per definitie is hier geen sprake van genocide. De Congolese bevolking wordt niet systematisch uitgeroeid omwille van nationaliteit, ras, etnie of geloof. Maar een blik op de politieke positie die de VS en België in het conflict innemen, leert dat in zeker opzicht geen van beide vrij te pleiten is van genocidaire karaktertrekken. Sartre schreef al dat genocide de poëtische droom is van de kolonist, die hij alleen omwille van zijn economische afhankelijkheid van de inlander niet tot vervulling brengt. Eind 1996 begint in het oosten van het toen